

Samenwerkingsovereenkomst

tussen de Centra voor leerlingenbegeleiding (CLB)
en de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg (CGG)

Deze raamovereenkomst is ontworpen door onderstaande koepelorganisaties als vertegenwoordigers van hun leden.

Ze is dienstig voor het afsluiten van overeenkomsten tussen plaatselijke CGG en CLB in het kader van de werking naar kinderen jongeren en hun gezin. Daartoe wordt deze kaderovereenkomst eventueel aangevuld door de plaatselijke CLB en CGG met concretere elementen.

De koepelorganisaties evalueren minstens tweejaarlijks deze raamovereenkomst of in geval van regelgevende of andere wijzigingen met implicaties voor de werking van de CLB en/of CGG, zodat bijsturing en afstemming op de actuele realiteit van het werkveld kunnen gebeuren.

1 Algemeen kader van de overeenkomst.

- De Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB) en de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg (CGG) beschouwen elkaar als partners in de hulpverlening aan kinderen en jongeren en hun contexten. Structureel wensen zij door overleg hun visie, verwijzingsstelsel en ondersteunend aanbod op elkaar af te stemmen.
- Zij erkennen en respecteren elkaars deskundigheid en autonomie van werken.
- In individuele zorgtrajecten streven CGG en CLB naar een zo goed mogelijke samenwerking. Leidende principes hierbij zijn het belang van het kind of de jongere, het partnerschap met het cliëntsysteem en een passend ethisch-deontologisch handelen gestoeld op o.a. het beroepsgeheim.
- Zij engageren zich de hulpverlening aan te vatten binnen een voor alle partners gekende termijn. De CLB en de CGG engageren zich om in het geval van een dringende hulpvraag bij acute psychiatrische problematiek met spoed overleg te plegen om samen een adequaat traject te organiseren.
- Zij engageren zich om samen te zoeken naar strategieën die verwijzingen van maatschappelijk kwetsbaren faciliteren.
- Informatie-uitwisseling tussen de partners dient te beantwoorden aan de vigerende wetgevingen inzake privacy, patiëntenrechten en beroepsgeheim.

2 Opdracht van het CGG

2.1 Opdracht CGG

CGG hebben als gespecialiseerde geestelijke gezondheidszorg een specifieke plaats zowel in de psychiatrische netwerken die het zorgprogramma GGZKJ vorm geven als in de netwerken (integrale) jeugdhulp. De CGG bieden gespecialiseerde, ambulante, multidisciplinaire behandeling en begeleiding aan kinderen en jongeren met (een vermoeden van) ernstige psychische stoornissen en psychiatrische problemen en aan hun opvoedingscontexten. Men wil de groeikansen herstellen of de situatie draaglijker maken en de omgeving daarbij ondersteunen. In samenwerkingsafspraken ligt het accent op efficiënt patiëntoverleg en een zorgkoppelingprocedure. CGG en CLB behouden, net als alle zorgpartners, hun autonomie in het bepalen en ontwikkelen van de werkrelatie met de patiënt.

2.2 Aanbod van de CGG: concrete zorgopdrachten naar de leeftijdsdoelgroep minderjarigen.

2.2.1. Vroegdetectie en-interventie

Om ernstige psychische problemen en zich ontwikkelende psychiatrische stoornissen tijdig op te sporen en verergering te voorkomen, is het CGG mee verantwoordelijk voor ondersteuning van de basiszorg

2.2.2. Diagnostiek en behandeling als kernmodules

a. (Be)handelingsgerichte diagnostiek

Een diagnostisch proces is een hulpmiddel om het zorgbeleid m.b.t. een hulpvraag vorm te geven. Dit betekent dat het CGG niet enkel diagnostiek uitvoert voor patiënten waarbij het ook nadien zelf behandelt, maar ook binnen een samenwerkingsverband waar GGZ-expertise een zinvolle bijdrage kan leveren aan het (be)handelingsplan voor een probleemsituatie, waar dan ook in de hulpverlening.

b. Begeleiding en behandeling

Begeleiding differentieert zich van behandeling vooral in de finaliteit van de interventie, alsook zijn duur en intensiteit meestal verschillend bij behandeling dan bij begeleiding. Het onderhandeld behandelingsplan wordt regelmatig geëvalueerd en zo nodig bijgesteld in onderling akkoord. De omgeving wordt zoveel mogelijk betrokken in het behandelingsproces. Dialoogerende psycho-educatie is een inherent zorgelement.

2.2.3. Crisiszorg

Het CGG neemt in een netwerk zijn aandeel op in de dringende/crisiszorg als het om psychische/psychiatrische problematiek gaat door zeer snel (telefonisch) te screenen op het crisiskarakter. De nodige zorg wordt aangeboden op het centrum of via toeleiding georganiseerd. Urgente situaties worden aldus gescreend en eventueel verwezen voor gepaste zorgintensiteit.

2.2.4. Consultatieve ondersteuning intermediairen

Consult en werkondersteuning beogen de ondersteuning van eerstelijns hulpverleners (CLB, huisartsen,...) bij het herkennen van en omgaan met ernstige psychische of psychiatrische problemen. Dit kan telefonisch gebeuren, op het centrum of outreachend. Het is gericht op het handelen van deze hulpverleners, en werkt dus intermediair met als doel de competenties van de bereikte hulpverleners te ondersteunen of aan te vullen, zodat de hulp aan de patiënt (deels) door hen kan verdergezet worden binnen de voorziene decretale opdracht van de CLB.

2.2.5. Nazorg en -begeleiding

Bij langdurig-complexe problemen of ernstige psychiatrische aandoeningen, waar niet herstel de doelstelling is maar wel stabilisering, kunnen de CGG-teams een bijdrage leveren indien dit aanbod ingebed is in een zorgtraject en wordt uitgevoerd in samenwerking met de andere actoren in het GGZ-en/of (integrale) jeugdhulp-netwerk. Naast ontwikkelingsgerichte aanpak, is ook het leren van hanteringsgedrag en zelfregulatie een zinvolle werkwijze. Hier wordt intensief samengewerkt met casusbetrokken hulpverleningsactoren.

Zorgtraject: sommige kinderen en jongeren hebben opeenvolgende zorgvormen nodig. Zowel na een residentiële als na intensievere ambulante zorg kan opvolging belangrijk zijn. CGG volgen de resterende/blijvende problemen op, met waakzaamheid voor herval en zich ontwikkelende crisissen.

3 Opdracht en begeleidingsaanbod van het CLB

3.1 Opdracht CLB

Het CLB ondersteunt de leerlingen, hun ouders, de leerkrachten en de schooldirecties in de scholen van hun werkgebied bij het verhogen van het welbevinden en ontwikkelingskansen van de leerlingen. Het gaat daarbij uit van de (schoolgerelateerde) vragen en problemen van de leerlingen.

Het begeleidt de leerlingen door nieuwe perspectieven te openen in hun ontwikkeling tot zelfstandige volwassenen en volgt de gezondheid en het welbevinden van de leerlingen op.

Het CLB werkt handelingsgericht samen met de leerlingen, de ouders, het schoolteam (directie, leerkrachten, zorgteam en opvoedend personeel) en andere betrokken instanties in vier domeinen: het leren en studeren, de onderwijsloopbaan, de preventieve gezondheidszorg en het psychisch en sociaal functioneren.

Het begeleiden van de leerlingen is in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van de ouders en de school/leerkrachten. Het CLB werkt subsidiair ten aanzien van de school en de ouders door het pedagogisch/didactisch draagvlak van school en ouders te ondersteunen en te versterken. Op die manier kan de hulp zo dicht mogelijk bij de leerling plaatsvinden.

3.2 Begeleidingsaanbod CLB

Het CLB heeft een vraaggestuurd en een verplicht begeleidingsaanbod¹.

¹ Vraaggestuurd, verzekerd en verplicht aanbod van het CLB: zie

- Decreet betreffende de Centra voor Leerlingenbegeleiding (1/12/1998), Art.9
- BVR tot vaststelling van de operationele doelen van CLB (03/07/2009)
- Verplicht opdrachten in kader van onderwijsreglementering zie Edulex (mbt. adviezen BuO en GON, schoolloopbaanadviezen, revalidatie tijdens de lestijden)

Het vraaggestuurd leerlinggebonden aanbod bestaat uit een aaneenschakeling van kernactiviteiten zoals beschreven in het BVR tot vaststelling van de operationele doelen van de CLB. Het CLB garandeert door zijn teamwerking een multidisciplinaire aanpak in de vier begeleidingsdomeinen. De integrale benadering van de totale persoonlijkheid van de leerling staat hierbij centraal. Het onthaalt en verheldert de zorgvragen, verstrekt informatie en advies, doet handelingsgericht² (en waar nodig classificerend) diagnostisch onderzoek³ en begeleidt op vraag van leerlingen, ouders, leerkrachten of schooldirecties. Waar nodig gebeurt dit in samenwerking met externe diensten. Bij doorverwijzing naar externe diensten fungeert het CLB als draaischijf tussen school en externe diensten⁴.

De CLB werken handelingsgericht samen met scholen, ouders en leerlingen. In handelingsgerichte diagnostische trajecten ontwikkeld binnen PRODIA⁵ maken zij op basis van een bio-psycho-sociaal model (ICF-CY) een grondige analyse van de onderwijsbehoeften en opvoedingsbehoeften van de leerling en de ondersteuningsbehoeften van de leerkracht(en) en ouders. Op basis daarvan formuleren ze de aanpassingen die nodig zijn aan de onderwijsomgeving om leerlingen met specifieke noden op een kwaliteitsvolle wijze te laten participeren aan het onderwijs. Deze analyse geeft zicht op de aard van de ondersteuning die daarbij nodig is. Intensief overleg met de school, de ouders en de leerling draagt daartoe bij.

Indien de ondersteuningsnoden van die aard zijn dat geïntegreerd of buitengewoon onderwijs nodig is, is het de unieke bevoegdheid van het CLB om dit (gemotiveerd) verslag op te maken.^{6,7}

Waar bijkomende diagnostiek noodzakelijk is, kan het CLB samenwerken met het CGG.

4 Samenwerkingsmodaliteiten

- Het CLB en het CGG streven naar een goede onderlinge samenwerking. Beide organisaties engageren zich om de aangeleverde diagnostiek mee te nemen in het handelingsgericht diagnostisch en behandelend traject.
- Indien *een kind of jongere aangemeld wordt bij een CGG* neemt deze initiatief om het CLB te contacteren indien een schoolgerelateerde problematiek aanwezig is, indien de doorverwijzing vanuit de school (zorgcoördinator, leerkracht, leerlingbegeleider of directie) gebeurt of indien de GGZ activiteiten binnen de school plant.
- Het CGG erkent de belangrijke schakelpositie eerstelijns hulp en brugfunctie van de CLB tussen de school en jeugdhulp. Het CGG maakt dit ook duidelijk aan de school indien deze rechtstreeks de tweedelijns hulp (i.c. CGG) inroept.
- Indien het kind of de jongere (of de ouder(s)) wensen dat een CLB niet op de hoogte wordt gebracht, zal de K-dienst of het CGG deze partijen motiveren om het betreffende CLB toch te betrekken.
- Indien in het contact met het cliëntsysteem en het CGG de mogelijkheid van BuO of GON ter sprake komt, informeert het CGG ouders en kinderen dat hiervoor met het CLB dient samengewerkt te worden en leidt het gezin toe naar het CLB.
- Indien mogelijk en mits toestemming van de betrokkenen, zal het CLB de reeds verzamelde informatie met betrekking tot het kind en het gezin, die een meerwaarde kan betekenen in het hulpverlenend proces binnen het CGG, voorafgaand aan de start van de CGG-behandeling doorgeven aan het CGG.
- Het CGG engageert zich om te overleggen met het begeleidende CLB wanneer er indicaties zijn dat veranderingen in de onderwijsloopbaan zich opdringen: vb. BuO, GON, pedagogisch-didactische maatregelen op school, specifieke hulp op school, ...zodat mogelijke adviezen op elkaar afgestemd

² Met onderkende, verklarende en indicerende (veranderingsgerichte en adviesgerichte) hypothesen

³ Zie www.prodiagnostiek.be

⁴ Decreet betreffende de Centra voor Leerlingenbegeleiding (01/12/1998). Art 6,7° en BVR tot vaststelling van de operationele doelen van CLB (03/07/2009), Art. 5, 6°.

⁵ www.prodiagnostiek.be

⁶ <http://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2013-2014/g2290-7.pdf>

⁷ <http://www.ond.vlaanderen.be/edulex/database/document/document.asp?docid=14717>

worden. Het cliëntsysteem worden steeds betrokken bij dit overleg. In overleg tussen CLB en CGG kan gedurende de wachttijd voorafgaand aan de hulpverlening in het CGG het verzamelen van bijkomende informatie door het CLB ook tot de mogelijkheden behoren.

- Voor niet-schoolgaande kinderen (bv. voorschoolse leeftijd, kinderen en jongeren met ernstig meervoudige beperking, nieuwkomers met een ernstige problematiek,...) die binnen de doelgroep van de CGG-populatie vallen, waarbij na de diagnostiek het vermoeden bestaat dat het kind in aanmerking komt voor een gemotiveerd verslag⁸ m.b.t. ondersteuning van het geïntegreerd onderwijs of voor een verslag⁹ dat recht geeft op BuO, zal het CGG – mits toestemming van de betrokkenen – de noodzakelijke informatie doorgeven aan het CLB dat voor de opmaak van het verslag dat toegang geeft tot buitengewoon onderwijs aangesproken wordt. Welk CLB dit is, wordt samen met het gezin bepaald, rekening houdend met de nabijheid van de woonplaats van het kind. Het CLB mag mits toestemming van het gezin, de verslaggeving van het CGG gebruiken voor het Gemotiveerd Verslag of het Verslag BuO .
- Op basis van de aangereikte informatie vanuit het CGG zorgt het CLB ervoor dat vóór, tijdens en na een doorverwijzing naar een CGG de stappen van het zorgtraject en mogelijke bevindingen voor het kind of de jongere (en ouders) duidelijk en begrijpbaar zijn. Indien aangewezen zorgt het CLB voor de noodzakelijke verduidelijking of vertaalslag van het handelingsgericht advies, uitgebracht door het betrokken CGG naar de pedagogisch-didactische context van de school en de klas.
- Indien het kind of de jongere (of de ouder(s)) na een doorverwijzing vanuit een CLB naar een CGG een contact met of terugverwijzing naar het CLB weigeren, zal het CGG deze partijen motiveren om het CLB toch (terug) te betrekken.

5. Verantwoordelijkheid en uitwisseling van informatie

- De informatie-uitwisseling dient te gebeuren in de grootst mogelijke openheid naar de cliënt en conform de geldende regels inzake het beroepsgeheim, de deontologie, de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en de rechtspositie van de minderjarige in de jeugdhulp.
- Informatie die, in overleg met de bekwame cliënt of zijn ouders, bezorgd wordt aan de school of aan CLB/CGG bevat enkel gegevens die proportioneel en noodzakelijk zijn voor de begeleiding/ondersteuning van de leerling door de school.
- Aan de ouders en handelingsbekwame kinderen wordt door het CGG schriftelijke toestemming gevraagd om gegevens uit te wisselen tussen het betreffende CLB enerzijds en het CGG anderzijds. Indien deze informatie-uitwisseling door de ouders/cliënt wordt geweigerd, dan wordt deze weigering gerespecteerd. Deze toestemming wordt steeds doorgefaxt, gemaïld of opgestuurd door de informatievragende dienst.

⁸ Een leerling komt in aanmerking voor een gemotiveerd verslag als blijkt

- 1° dat, met toepassing van de principes van artikel 8, tweede lid, het inzetten van de ondersteuning in het kader van het geïntegreerd onderwijs, in combinatie met compenserende of dispenserende maatregelen, nodig en voldoende geacht wordt om de leerling het gemeenschappelijk curriculum te laten volgen;
- 2° dat de leerling voldoet aan de criteria van een van de punten van artikel 10, §1, 1° tot 8°, met uitzondering van 5°;
- 3° dat de leerling ten minste negen maanden voltijds buitengewoon onderwijs in het betreffende type heeft gevolgd, onmiddellijk voorafgaand aan zijn toelating tot hetgeïntegreerd basisonderwijs, indien blijkt dat hij voldoet aan de criteria van artikel 10, §1, 1°.

⁹ Een leerling komt in aanmerking voor een verslag als voldaan is aan de volgende voorwaarden:

- 1° dat de fasen van het zorgcontinuüm voor de betreffende leerling werden doorlopen, tenzij de school in uitzonderlijke omstandigheden kan motiveren dat het doorlopen van een bepaalde fase niet relevant is;
- 2° dat met toepassing van de principes van artikel 8, tweede lid, de aanpassingen, waaronder remediërende, differentiërende, compenserende en dispenserende maatregelen die nodig zijn om de leerling binnen het gemeenschappelijk curriculum te blijven meenemen, ofwel disproportioneel, ofwel onvoldoende zijn;
- 3° dat de onderwijsbehoeften van de leerling werden omschreven met toepassing van een classificatiesysteem dat wetenschappelijk onderbouwd is en gebaseerd is op een interactionele visie en een sociaal model van handicap;
- 4° dat de onderwijsbehoeften niet louter toe te schrijven zijn aan een SES-kenmerk van de leerling, vermeld in artikel 133;
- 5° welk type voor de leerling van toepassing is, als bepaald in artikel 10, §1, 1° tot 8°, met uitzondering van 5°

- Het CGG engageert zich om, mits toestemming van de ouders, na afloop van het onderzoek een kopie van die onderzoeksgegevens en –besluiten door te geven aan het CLB die dienstig zijn voor de inschatting van de onderwijsbehoeften van het kind of de aanpak van de leerlinggerelateerde problematieken in functie van de CLB-opdracht leerlingbegeleiding.
- Alle contacten/briefwisseling tussen het CGG en het CLB gebeuren in principe ten aanzien van de arts van het CLB, die de gegevens – rekening houdend met de regelgeving inzake gegevensdeling – zal doorgeven aan de dossierverantwoordelijke van het desbetreffende kind.
- De uitwisseling van cliëntgegevens gebeurt conform de fungerende wetgeving inzake het uitwisselen van informatie.
- CGG en CLB bezorgen elkaar in het kader van de gegevensuitwisseling en de samenwerking jaarlijks in de maand september de namen, mailadressen en telefoonnummers van de verantwoordelijke contactpersonen voor de onderscheiden werkingen/teams/scholen.

6. Opvolging en evaluatie

Deze samenwerkingsovereenkomst is een kaderovereenkomst die ontworpen werd door de CLB-koepels en de CGG-koepels als vertegenwoordigers van de CLB en de CGG in Vlaanderen en Brussel Hoofdstedelijk Gewest.

De individuele centra kunnen deze kaderovereenkomst concreter invullen vanuit de lokale onderlinge samenwerking. Deze plaatselijke concretisering is een addendum aan voorliggende kaderovereenkomst.

In de loop van de samenwerking kan dit akkoord bijgestuurd worden op basis van de praktijkervaringen. Minstens tweejaarlijks wordt de kaderovereenkomst geëvalueerd door de ondertekenende koepels. Plaatselijk engageren CLB en CGG

zich om minstens een keer per jaar te overleggen. Op dit overleg kan de samenwerkingsovereenkomst geëvalueerd worden. Indien er zich problemen voordoen in de uitvoering van dit samenwerkingsakkoord wordt dit opgenomen op het niveau van de verantwoordelijken voor de samenwerking.

7. De organisaties die deze overeenkomst onderschrijven

FDGG

Jan De Clercq, directeur FDGG

Zorgnet ICURO

Ann Moens, stafmedewerker

OVSG

Patriek Delbaere, directeur OVSG

POV

Patrick Weyn, directeur POV

CLB GO!

Raymonda Verdyck, afgevaardigd bestuurder,
GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap

Vrije-CLB-Koepel vzw

Stefan Grielens, algemeen directeur

MOGELIJKE CONCRETISERING DOOR HET LOKALE CGG

Concretisering individueel hulpverleningsproces

het CGG heeft een opdracht op meerdere momenten van **een individueel hulpverleningsproces**, en dit zowel bij rechtstreekse vragen als ondersteunend in het werkdomein van collega-hulpverleners:

- 1) de (zorg)vraag: zodra een individuele vraag gesteld wordt is het CGG betrokken: van bij aanmelding, bij het uitstippelen, het uitvoeren, continueren tot het afsluiten van dit traject.
- 2) Procesmatig zorgtraject: het CGG engageert zich in de procesmatige aspecten van het zorgtraject, de continuïteit van zorg, het mee opnemen van verantwoordelijkheid, de correcte informatieoverdracht.
- 3) zorgdiagnose: CGG vertrekken van zorggerichte diagnose als essentieel onderdeel van (be)handelplanning.
- 4) Het geven van GGZ-advies aan patiënten en aan hun context(en).
- 5) Het behandelen in functie van concrete doelen, die met alle betrokken actoren zijn overeengekomen.
- 6) Het begeleiden van de patiënt en zijn omgeving in een langere begeleiding waarbij voornamelijk stabilisatie nagestreefd wordt of het draaglijk maken van de problemen. Het maximaal volwaardig kunnen participeren aan de samenleving is dan een belangrijke doelstelling.
- 7) Consult¹⁰ en ondersteuning van basishulpverleners: het CGG biedt op vraag consult en advies aan sectoren en voorzieningen die in contact komen met mensen met psychiatrische stoornissen. Dit kan gebeuren middels consult, werkondersteuning, (het ondersteunen van) vroegdetectie en -interventie.
- 8) Inbrengen van Geestelijke Gezondheidszorgexpertise in andere organisaties Het strategisch belang van aanwezigheid en inzet van expertise vormt het criterium voor een dergelijk engagement, want ook 'geestelijke' gezondheid is een basisrecht.

Concretisering CGG als secundant¹¹ van de eerstelijnszorg

Het CGG kan de eerste lijnhulpverleners assisteren bij de brede deskundigheid die deze nodig hebben in hun laagdrempelige, brede instapopdracht, middels een viervoudig aanbod.:

- ⇒ Ondersteunend consultatief overleg: bespreking van verwijzingsbeleid of van individuele casussen om basishulpverleners toe te laten hun eigen opdracht verder te zetten, in complexere situaties waar ook psychische/psychiatrische problemen meespelen, en zo zorgverbrokkeling vermijden.
- ⇒ Verduidelijken van de mogelijkheden tot zorgkoppeling en intersectorale zorgtrajecten voor individuele kinderen/jongeren en hun omgeving.
- ⇒ Crisiszorg: In IJH hebben de CGG eerder een secundaire vervolgoopdracht. Binnen het GGZKI-programma zullen CGG een pole position hebben bij GGZ-crisis, niet bij (levensbedreigende) urgentie.
- ⇒ Interorganisationeel casuoverleg, waar geen enkele zorgsector alleen het gepaste antwoord heeft.

¹⁰ Consult richt zich niet rechtstreeks naar de patiënt, maar naar intermediairs die met hen werken

¹¹ Secundant hier in de specifieke betekenis van assistentieverlener waar de basiszorg de hoofdrol speelt